

A SAPKÁS EMBER

Névjegy:

Az ujbpesti partizánharcok emlékműve
Berda József utca

Alkotó: Varga Imre. Felállítva: 1971.

Hogy Budapesten jelenleg igen csekély számú (kettő) partizán emlékmű található, annak okai, ahogy mondani szokták, számosak. Korábban a partizánok csekélynek mondható összlétszáma hiúsította meg a nagyobb szabású emlékezést, később pedig (konkrétan 1990 után) az a tény, hogy a háború végén kibontakozó partizánvétekezést az (akkor még) illegális kommunista párt szervezte, s noha a két halmaz tagjai nem minden esetben estek egybe, azért elég magas volt a közös nevező. Arról nem is beszélve, hogy az egykori partizánok (már, akik életben maradtak) később ilyen-olyan szerepet vállaltak a kommunista diktatúra erőszakos szerveiben, személyes sorsukkal példázva, mivé lesz egy messianisztikus hit, ha egyeduralomra jut.

Egy szó, mint száz, a partizánokra nem várt túl sok elismerés az elmúlt évtizedekben. Manapság meg semmilyen se. Manapság az a dallam megy, hogy mink, szegény magyarok, ártatlanok vagyunk, minket folyton a balsors tépett, de megtörni se a fasiszták, se a komcsik nem tudtak, mostan meg már, hála az égnek, jó nekünk, mert szabadok vagyunk. Úgyhogy most már a nyilasok is meg a partizánok is kíméljenek.

Ehhez képest ez a kettő darab emlékmű is szép eredmény. Az egyik a Szent István parkban található, és a harcokban elesett – eltűnt – parancsnoknak, *Szírnek (Weinberger Dezső)* állít emléket. A másikat – mai elemzésünk voltaképpen tárgyát – Ujbpesten lelhetjük fel, az István út és a Berda József utca találkozásánál, egy forgalmas közlekedési csomópont közelében, tízemeletes panelházaktól körülölelve.

Akik ezt a szobrot ide álmodták, talán úgy gondolták, százak és százak látják majd nap mint nap, végighaladva az új városrészes fényes promenádjain. De aztán az élet másképp határozott. A gyalogos közlekedés itt voltaképpen megszűnt, a forgalom nagy ugyan, de az autók, buszok, villamosok úgy robognak el az – azóta sűrű bokrok által is elrejtett – szobor előtt, hogy az utasok, ha akarnának, se látnának belőle semmit, csak a mögé épített betonoszlopokat. Ám ha valaki mégis arra téved, az sem igen tudja mire vélni a dolgot. Bár a kompozíció címe (Az ujbpesti partizánharcok emlékére) valaha olvasható volt a mellvéden, ma már alig. A szobor pedig – mely egy falhoz lapuló, két kezét szárnyként kitaró, ijedten (?) oldalra forduló, sapkás, kabátos alakot ábrázol, nemigen igazítja el a látogatót. Elismerem, nehéz dolog a partizánt, úgy általában,

ábrázolni. A magyar partizánt meg különösen. Az ujbpesti partizánokat – nos, őket elvileg lehetett volna, hiszen a *Földes László (Hobo)* apuka) vezette egység jobbára a karhatalmista egyenruháját viselte, és tele volt hamisított nyílt parancsokkal. (Legjelesebb tettét, a halálra készülő rabok kiszabadítását a nyilasházból is így hajtotta végre, mintha valami felsőbb parancsot teljesítene.) De hát a hetvenes évek elején, amikor a szobor készült, ki emlékezett már mindekre? Akkoriban már azt is kevesen tudták, ki volt *Bán Tibor* meg *Povázsai György*. Elárulom, elesett partizánok, s ez idő tájt ujbpesti utcák őrizték a nevüket. Ma már semmi sem őrzi. Így aztán mára kevesen se tudják.

Varga Imre, a felkért alkotó nem is vesződött a történelmi realitás átmentésével. Az ő partizánja inkább szabadtéri tornászra vagy zónázó kosárlabdázóra hajaz, fegyvere sincs, koncepciója sincs, nem csoda, hogy olyan árván, olyan elveszetten tekint a hajdani villamosremiz irányába. A helyi anekdotakincs szerint a hetvenegyes leleplezésen *Hajdú Bandi* bácsi, az egyetlen csokornyakkendős partizán, amikor lehullt a lepel a szoborról, odaszólt a mellette álló tanácselnöknek: „*Jó, hát féltünk, féltünk, de nem ennyire!*”